

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies

ISSN 2519–2701 print
ISSN 2518–1327 online

doi: 10.15421/nvlvet8620
<http://nvlvet.com.ua/>

UDC 330.3 (477.83)

Trends innovative development of Lviv region

N. Radukh

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Ukraine

Article info

Received 19.01.2018
Received in revised form
23.02.2018
Accepted 28.02.2018

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarska str., 50, Lviv, Ukraine.
Tel.: +38-097-711-98-34
E-mail: nraduh@ukr.net

Radukh, N. (2018). Trends innovative development of Lviv region. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. 20(86), 104–109. doi: 10.15421/nvlvet8620

The article analyzes aspects of innovative activity of enterprises and some elements of their investment support in the current conditions of increasing the influence of globalization processes and determining the comparative advantages of the region, since the introduction of innovative products is a basis for effective development of the enterprise, region and country as a whole. The analysis of the main indicators characterizing the level of innovative activity and innovation activity of the enterprises of Lviv region, in particular the volume of performed scientific and technical works; the share of enterprises that introduced innovations; volumes and structure of sources of financing of innovation activity in the Lviv region, volumes of expenses for innovative activity of enterprises and direct foreign investments into the economy of Lviv region. The peculiarities of the innovation process at the regional level are characterized and directions of activation of investment and innovation activity taking into account the comparative advantages of the region on the basis of SWOT-analysis with the definition of strengths and weaknesses and the use of opportunities and the avoidance of threats are proposed; use of foreign economic potential of the region, its borderline location and export-oriented production. The development of innovative potential and expansion of the ways of its investment support are one of the factors that play a crucial role in ensuring a comprehensive balanced development of the region, building strategic prospects for its economic growth, identifying internal problems and obstacles that hinder really assess the potential of existing ones at the local levels of development resources. The implementation of regional innovation policy involves the use of methodological approaches that ensure the coordination of the interests of economic entities in the territory with the objectives of its economic and social development. A key role in ensuring innovation activity is the choice of a particular strategy for innovation development and its implementation, as well as the level of availability of various resources in the innovation sector and the quality of management. The issue of investment and financial provision of innovative development of enterprises of the region and the search for ways of alternative financing, information awareness of enterprise management in the innovation sphere and the possibilities of adjusting the process of their application in practical activities remain relevant.

Key words: investment, innovation, basic research, applied research, foreign direct investment, scientific and technical services.

Тенденції інноваційного розвитку Львівщини

Н.Б. Радух

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна

У статті наводяться дослідження аспектів інноваційної активності підприємств та деяких елементів їх інвестиційного забезпечення у сучасних умовах посилення впливу глобалізаційних процесів та визначенні порівняльних переваг регіону, оскільки впровадження інноваційних продуктів є базисом ефективного розвитку підприємства, регіону та країни в цілому. Проведено аналіз основних показників, що характеризують рівень інноваційної діяльності та інноваційної активності підприємств Львівської області, зокрема обсяг виконаних науково-технічних робіт; частка підприємств, що впроваджували інновації; обсягів та структури джерел фінансування інноваційної діяльності у Львівській області, обсягів витрат на інноваційну діяльність підприємств та прямих іноземних інвестицій в економіку Львівської області. Охарактеризовано особливості інноваційного процесу на регіональному рівні та запропоновано напрями активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з врахуванням порівняльних переваг регіону

на основі SWOT-аналізу з визначенням сильних і слабких сторін та використання можливостей і уникнення загроз; використання зовнішньоекономічного потенціалу регіону, його прикордонного розташування та експортноорієнтованого виробництва. Розвиток інноваційного потенціалу, розширення шляхів його інвестиційного забезпечення є одними з факторів, що відіграють вирішальну роль у забезпеченні комплексного збалансованого розвитку регіону, побудові стратегічних перспектив його економічного зростання, визначення внутрішніх проблем та перешкод, що гальмують цей процес, та адекватна оцінка потенціалу наявних на місцевому рівні ресурсів розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інновації, фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, прямі іноземні інвестиції, науково-технічні послуги.

Вступ

В умовах зростаючої конкуренції актуальності набувають проблеми дослідження інноваційної активності підприємств та їх інвестиційного забезпечення, оскільки впровадження інноваційних продуктів є базисом ефективного розвитку підприємства, регіону та країни в цілому. Інноваційно-інвестиційна складова економічного розвитку забезпечує економічну та соціальну ефективність суб'єктів господарювання.

Актуальність теми. Сучасна ситуація демонструє, що інновації звелися до мінімального рівня, а інвестиції спрямовуються переважно у проекти з короткостроковими цілями (Hladynets, 2009; Vozniuk, 2013). Аналіз інвестиційно-інноваційного потенціалу забезпечить можливість розробки адекватної моделі інноваційно-інвестиційного розвитку регіону.

У сучасних наукових дослідженнях багато питань зосереджено на вивченні інвестиційно-інноваційних процесів на регіональному рівні, зокрема присвячено багато публікацій вітчизняних науковців, серед них І. Вахович, М. Вознюк, В. Денисюк, Н. Гладинець, А. Кузнецова та інші. Однак не всі площини цієї багатогранної проблеми вирішені, а багато положень мають дискусивний характер і потребують аналізу, обговорення та вирішення, раніше нерозв'язаних проблем.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в оцінці динаміки інноваційно-інвестиційних процесів Львівської області у сучасних умовах посилення впливу глобалізаційних процесів та визначенні порівняльних переваг регіону.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання:

- оцінити стан інноваційної активності підприємств регіону;
- проаналізувати інвестиційні можливості та визначити основні джерела здійснення інвестицій;
- окреслити перспективні напрями посилення інвестиційно-інноваційного забезпечення Львівської області, враховуючи сильні і слабкі сторони регіону.

Результати та їх обговорення

Інновації та інвестиції є нерозривними складовими інноваційно-інвестиційного процесу, мета якого полягає в досягненні вищого рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, регіонів та країни в цілому. Інноваційно-інвестиційний потенціал дає комплексну характеристику інноваційного розвитку економіки, включаючи усі види матеріальних і нематеріальних ресурсів інноваційної сфери діяльності, інвестиційні ресурси на здійснення інноваційного процесу, інституціональні умови та організаційно-економічні механізми щодо забезпечення інноваційно-інвестиційного процесу з метою досягнення постійного зростання конкурентоспроможності національної економіки (Vozniuk, 2013).

Одним із важливих показників визначення стану інноваційної активності регіону є обсяг виконаних науково-технічних робіт. Зокрема період за 2011–2015 рр. спостерігається незначна позитивна динаміка у зростанні обсягів фундаментальних досліджень з 34,5% в 2011р. до 47,5% у 2015 р.

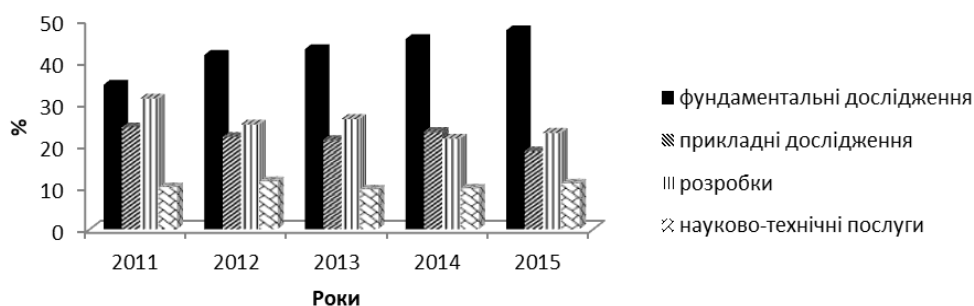

Рис. 1. Обсяги виконаних наукових та науково-технічних робіт у Львівській області, % (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti)

Однак для швидкого економічного зростання необхідно, щоб і прикладні дослідження, розробки та науково-технічні послуги розвивалися не повільнішими темпами, аніж фундаментальні, оскільки їх взаємоузгоджений ріст і взаємодія матимуть сукупний

позитивний результат. У 2015 р. прикладні дослідження за аналізований період скоротилися на 5,7%, розробки – на 8,2%, а науково-технічні послуги зросли на 0,9% (рис. 1).

Оцінюючи інноваційну активність, потрібно проаналізувати частку інноваційно-активних підприємств, котрі впроваджують нові технологічні процеси,

освоюють та реалізують інноваційну продукцію (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка впровадження інновацій на підприємствах Львівської області

Показники	Роки					2015 р. до 2011р.
	2011	2012	2013	2014	2015	
Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	9,8	10,8	12,0	12,6	18,4	8,6
Впроваджено нових технологічних процесів, процесів у т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	39	46	47	60	49	25,64
Освоєно інноваційної продукції, найменувань з них нові види техніки	9	9	7	13	14	55,56
Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	119	115	111	132	251	110,92
	15	21	16	15	22	46,67
	1,5	2,1	3,0	2,1	1,9	0,4

Джерело: (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti)

У 2013 р. серед організацій, які виконували науково-технічні роботи у Львівській області працювало 76 підприємств, тобто їх частка скоротилася на 12,64% у порівнянні з 2005 р., порівнюючи з Україною їх частка складає 6,65%, як результат Львівська область займає 3 місце після м. Києва та Харківської області за даним показником (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti).

Порушення умов виконання нормативних актів щодо активізації науково-технічної та інноваційної діяльності характеризує наявність певних об'єктивних перешкод, без подолання чи врахування яких досягти ефективності інноваційної політики неможливо. Названі перепони ведуть до руйнування цілісності інноваційного процесу, уповільнення розвитку та занепаду його складових, тому втрачається економічний ефект і від капіталовкладень у фундаментальні і прикладні дослідження (Vozniuk, 2013).

Отже, інноваційна діяльність в області залишається на відносно низькому рівні, проте з позитивною тенденцією до зростання. Останніми роками частка інноваційно-активних підприємств (які здійснювали заходи, спрямовані на підвищення технологічного рівня виробництва і випуску нової продукції) становила 6,2–16,6% від загальної кількості промислових підприємств. При цьому частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції склала лише 1,5–3,5% (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti).

Основним стримуючим фактором інноваційного розвитку економіки на державному і регіональному рівнях, як правило, є постійна нестача власних коштів у підприємств.

На початку періоду незалежності України практично єдиним джерелом фінансування науково-технічного розвитку залишалися бюджетні асигнування та кошти децентралізованих фондів цільового призначення, які формувалися за адміністративно

встановленими нормативами. В умовах постійного скорочення бюджетного фінансування інноваційних заходів держава фінансує в незначних обсягах переважно фундаментальні та прикладні дослідження, що мають загальнонаціональне значення, а також міждержавні, загальнодержавні науково-технічні програми та проекти. Крім того, держава створює умови для фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з різних джерел (Vozniuk, 2013).

Сьогодні в Україні основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є: кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні та позичені кошти підприємств; ресурси фінансово-кредитних організацій; кошти фізичних осіб, а також інші джерела, які не заборонені чинним законодавством (Vozniuk, 2013).

Визначальним чинником інноваційної діяльності є фінансування відповідних робіт. В Україні за період 2011–2015 рр. на їх здійснення інноваційно-активні підприємства витрачали в межах 80–90% власних коштів. У Львівській області впродовж зазначеного періоду зафіксовано зниження питомої ваги витрат на інноваційну діяльність у загальних витратах та за рахунок власних коштів і коштів інвесторів, за винятком інших джерел фінансування (рис. 2).

У 2015 р. основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування інноваційних робіт дорівнювала 74,37%, що на 9% менше порівняно з 2014 р. та на 15,8% у порівнянні з 2011 р. За досліджуваний період практично відсутнє фінансування інновацій за рахунок надходжень коштів іноземних інвесторів, що дуже негативно позначається на інноваційному розвитку регіону.

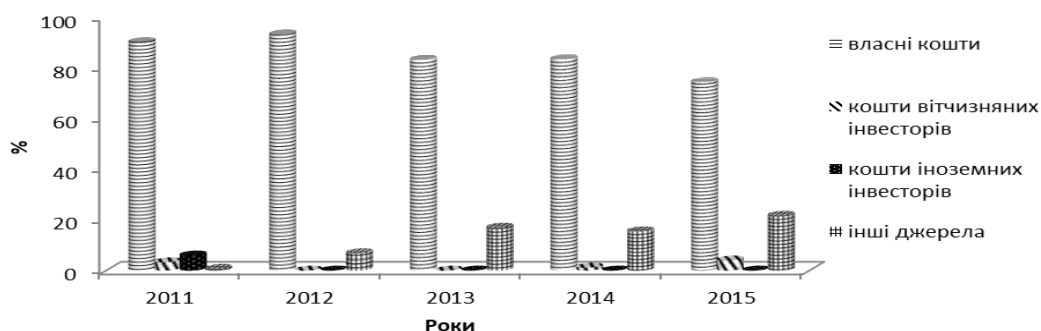

Рис. 2. Обсяги та структура джерел фінансування інноваційної діяльності у Львівській області, % (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti)

Таблиця 2

Обсяги витрат на інноваційну діяльність підприємств Львівської обл., тис. грн

Показник	Роки					2015 р. до 2011р., %
	2011	2012	2013	2014	2015	
Загальна сума витрат, у т. ч. за напрямками	162676,8	280614,4	257053,9	219754,3	277796,2	41,44
внутрішні дослідження і розробки	7454,7	9053,5	7735,6	13744,6	35825,3	79,19
зовнішні дослідження і розробки	414,6	1399,0	7983,8	3103,2	12748,6	96,75
придбання нових технологій	221,8	268,1	578,7	219,2	1464,9	84,86
придбання машин та обладнання для впровадження інновацій	148192,8	259954,9	232494,4	149875,6	202756,6	26,91
інші витрати	6392,9	9938,9	8261,4	52811,7	25000,8	74,43

Джерело: (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti)

Важливим показником при оцінці інвестиційної активності, є обсяг прямих іноземних інвестицій у виробничо-господарську діяльність вітчизняних підприємств. За останні п'ять років Львівщина займає п'яте місце серед регіонів України за обсягами надходження прямих іноземних інвестицій в економіку регіону, поступаючись регіонам-лідерам: Дніпропетровській, Донецькій, Київській та Харківським областям. При цьому частка надходжень у Львівську об-

ласть не перевищує 3% від усіх надходжень в Україну, тобто потенціал для розширення інвестиційних вливань у регіон дуже великий.

Найбільші обсяги інвестицій в економіку регіону надходять з країн ЄС (табл. 3). Якщо у 2001–2002 рр. частка прямих іноземних інвестицій у Львівську обл. становила майже 30%, то на початок 2015 р. ця частка становила вже 85,3%, однак скоротилася частка інвестицій з країн СНД та інших країн.

Таблиця 3

Обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку Львівської області

Країни	Роки					2016/2015, %
	2012	2013	2014	2015	2016	
Польща	24,3	24,7	28,5	30,7	34,2	111,4
Австрія	13,5	13,3	14,5	14,3	10,3	72,0
Кіпр	29,3	27,8	20,5	17,1	12,7	74,3
Велика Британія	1,9	2,3	2,4	2,4	3,2	133,3
Німеччина	5,2	5,5	6,2	6,5	7,8	120,0
Данія	4,4	4,1	4,6	4,9	5,6	114,3
Швейцарія	4,7	4,6	5,3	5,6	6,3	112,5
США	1,4	0	0	0,65	0,6	92,3
Канада	1,2	1,3	1,5	1,6	4,2	262,5
Угорщина	1,3	1,5	1,7	1,9	2,1	110,5
Ліхтенштейн	1,1	1,1	0	0,84	0,6	71,4
Нідерланди	0	1,7	2,7	3,1	3	96,8
Віргінські Острови	3,9	4,1	3,9	4	4,4	110,0
Гонконг	1	0,9	0	8,1	1,6	19,8
Інші країни	6,8	7	8,1	8,1	56,2	693,8

Джерело: (Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti)

Суттєві обсяги інвестицій спрямовані у фінансову та страхову діяльність – 453,8 млн. дол. (третина від загального обсягу), операції з нерухомим майном – 94,3 млн. дол. (6,9%), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 85,1 млн. дол. (6,2%). Професійна, наукова та технічна діяльність інвестуються в розмірі не більше 1% до загальної суми капіталовкладень в регіон (у 2014 р. – 0,9%,

у 2015 р. – 0,6%), що є дуже мізерним обсягом і не може покривати усі наявні потреби у фінансуванні для інноваційного розвитку.

Оцінка сильних і слабких сторін регіону дозволить ефективно використовувати наявні ресурси та заохочувати іноземних інвесторів здійснювати капіталовкладення (рис. 3, рис. 4).

Рис. 3. Порівняльні переваги Львівської області

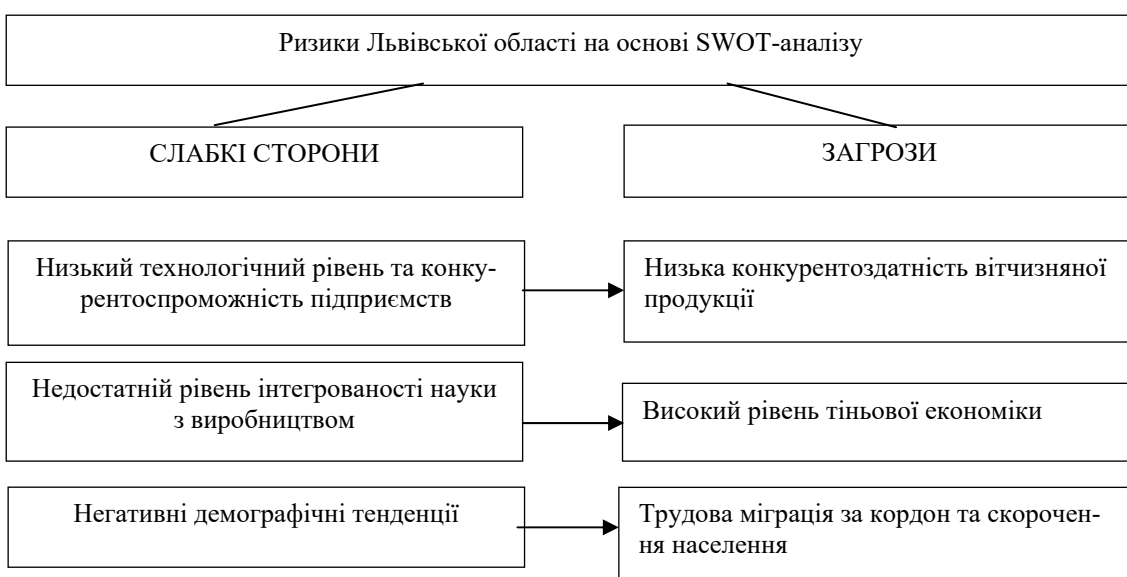

Рис. 4. Слабкі сторони та можливі загрози на шляху інноваційного розвитку регіону

SWOT-аналіз регіону дозволяє встановити взаємозв'язки між «внутрішніми» та «зовнішніми» чинниками, які мають важливе значення для формування інноваційних тенденцій розвитку. Такі взаємозв'язки дозволяють узагальнити можливості та виділити ризики, які є базою для інноваційного розвитку економіки регіону.

Висновки

Розвиток інноваційного потенціалу, здійснення адекватної оцінки, наявних на місцевому рівні, ресурсів для розвитку, розширення шляхів його інвестиційного забезпечення є одними з факторів, що відіграють вирішальну роль у забезпеченні комплексного збалансованого розвитку регіону, побудові стратегічних перспектив його економічного зростання, визначення внутрішніх проблем та перешкод, що гальмують цей процес.

За таких обставин державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності має бути спрямовано на пряме управління інвестиціями, контроль за законністю здійснення інвестиційної діяльності належить всім учасникам та інвесторам. Реалізація регіональної інноваційної політики передбачає використання методичних підходів, що забезпечують узгодження інтересів суб'єктів господарювання на даній території з цілями її економічного і соціального розвитку. Ключову роль у забезпеченні інноваційної активності мають вибір певної стратегії інноваційного розвитку

та її реалізація, а також рівень забезпеченості різними ресурсами в інноваційній сфері та якість управління ними.

Перспективи подальших досліджень. Актуальними продовжують залишатися питання інвестиційного та фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств регіону та пошук шляхів альтернативного фінансування, інформаційної обізнаності менеджменту підприємств тенденціями в інноваційній сфері та можливостями налагодження процесу їх застосування у практичній діяльності.

References

- Vozniuk, M.A. (2013). *Orhanizatsiino-instytutsiini umovy investytsiino-innovatsiinoi diialnosti v rehioni. Rehionalna ekonomika.* 1, 43–50. Rezhym dostupu: http://ird.gov.ua/pe/re201301/re201301_043_Voznyuk MA.pdf (in Ukrainian).
- Vozniuk, M.A. (2013). *Tendentsii investytsiino-innovatsiinoho rozvytku Lvivskoi oblasti. Rehionalna ekonomika.* 3, 73–81. Rezhym dostupu: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/68204> (in Ukrainian).
- Hladynets, N.Yu. (2009). *Pidkhody do formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku rehionu. Ekonomika.* 8(99), 88–91 (in Ukrainian).
- Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti.* Rezhym dostupu: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).